

Triggers, Lock and Privileges

Reja:

- 1. Triggers
- 2. Crypto
- 3. Lock
- 4. Privileges

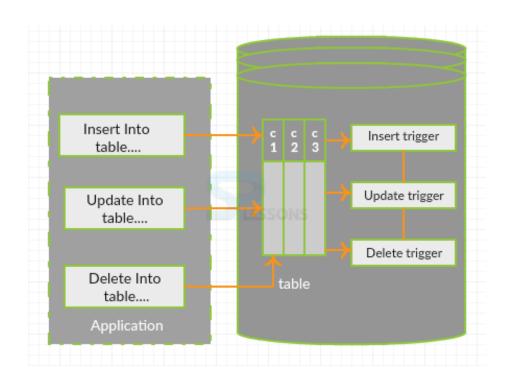
Triggers

PostgreSQL da **trigger** – bu <u>INSERT</u>, <u>UPDATE</u>, <u>DELETE</u> yoki <u>TRUNCATE</u> amallari (trigger hodisalari) bajarilganda avtomatik tarzda ishga tushuvchi funksiyadir.

Trigger bu – foydalanuvchi funksiyasi (<u>user-defined function</u>) va jadval bilan bog`langan maxsus funksiya.

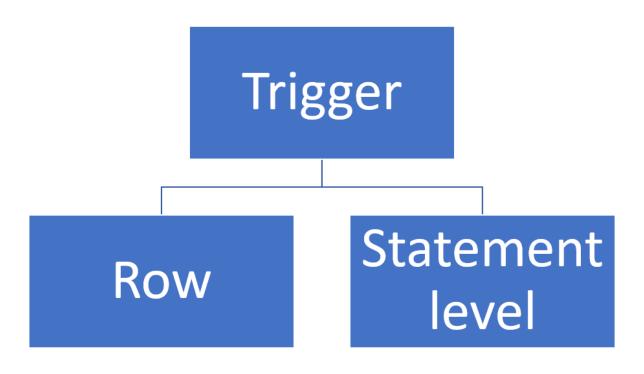
Yangi **Trigger** yaratish uchun dastlab trigger funksiya aniqlanadi (yaratiladi yoki mavjud bo`lsa belgilanadi) va keyinchalik trigger funksiya jadval bilan bog`lanadi.

Trigger

- Creating Triggers
- Removing Triggers
- Altering Triggers
- Disabling Triggers
- Enabling Triggers

Creating triggers

PostgreSQL-da yangi trigger yaratish uchun quyidagi amallarni bajarish kerak:

- •Birinchidan, <u>create function</u> buyrug`i yordamida trigger funksiyasini yaratish kerak .
- •Ikkinchidan, trigger funksiyasini <u>create trigger</u> buyrug`i yordamida jadvalga bog`lash kerak.

Create Function

Quyida trigger funktsiyasini yaratish sintaksisi tasvirlangan:

```
CREATE FUNCTION trigger_function()
   RETURNS TRIGGER
   LANGUAGE PLPGSQL
AS $$
BEGIN
   -- trigger logic
END;
$$
```


Create Trigger

CREATE TRIGGER buyrug`i yangi triggerni yaratadi. Quyida CREATE TRIGGER buyrug`ining asosiy sintaksisi tasvirlangan :

```
CREATE TRIGGER trigger_name
  {BEFORE | AFTER} { event }
  ON table_name
  [FOR [EACH] { ROW | STATEMENT }]
  EXECUTE PROCEDURE trigger_function
```

Ushbu sintaksisda:

- 1) CREATE TRIGGER kalit so`zlardan keyin trigger nomini belgilang .
- **2)** Triggerni ishga tushish vaqtini belgilang. Bu BEFORE yoki AFTER bo`lishi mumkin, ya`ni biror event sodir bo`lishidan oldin yoki keyin ishga tushishi.
- **3)** Triggerni chaqiradigan event (hodisa) ni belgilang. Event **INSERT**, **DELETE**, **UPDATE** yoki **TRUNCATE** bo`lishi mumkin.
- 4) ON kalit so`zdan keyin trigger bilan bog`langan jadval nomini belgilang .
- 5) quyidagilar bo`lishi mumkin bo`lgan triggerlar turini belgilang:
- FOR EACH ROW band tomonidan belgilangan qator darajasidagi trigger .
- FOR EACH STATEMENT band tomonidan belgilangan bayonot darajasidagi trigger .

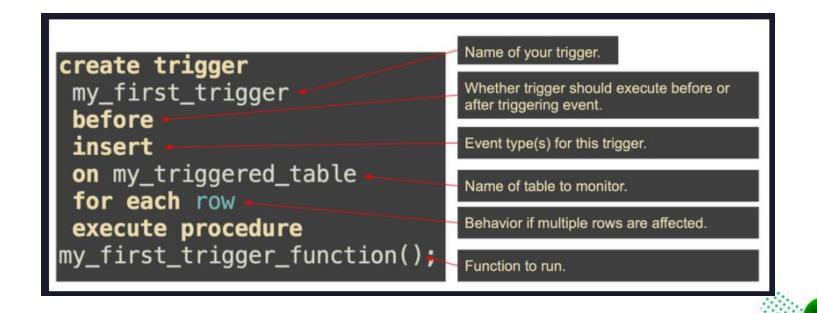
Har bir satr uchun satr darajasidagi trigger ishga tushiriladi, har bir tranzaksiya uchun bayonot darajasidagi trigger ishga tushiriladi.

Aytaylik, jadvalda 100 ta qator bo`lsa va DELETE hodisa sodir bo`lganda ishga tushiriladigan ikkita trigger mavjud .

Agar DELETE hodisasi 100 qatorni oʻchirib tashlasa, satr darajasidagi trigger har bir oʻchirilgan qator uchun bir martadan 100 marta ishga tushadi. Boshqa tomondan, qancha satr oʻchirilganidan qat'iy nazar, bayonot darajasidagi trigger bir marta ishga tushiriladi. **Nihoyat, EXECUTE PROCEDURE** kalit soʻzlardan keyin trigger funktsiyasi nomini belgilang .

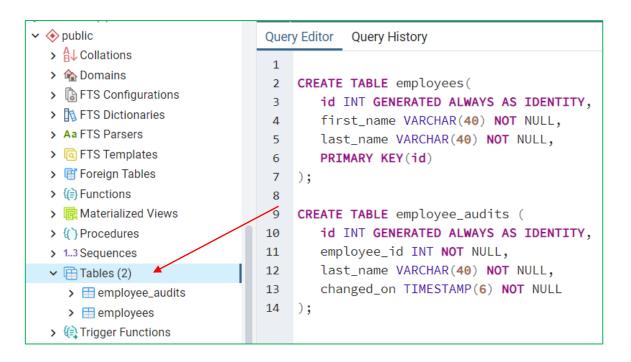

Create Trigger

Triggerni yaxshiroq tushunish uchun **Query editor**da quyidagi bayonotni yozib **employees** va employees jadvalining last_name ustunida o`zgarish bo`lganda o`zgarishlarni saqlab ketish uchun **employee_audits** degan jadvallarni yaratib olamiz.

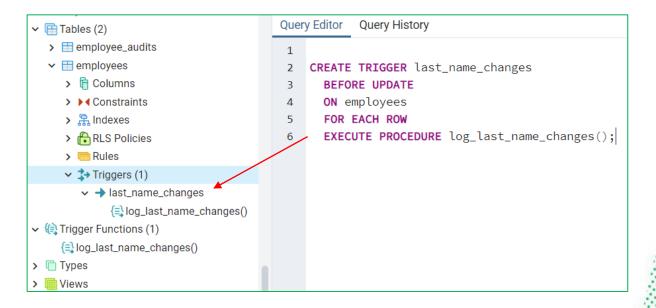

Employee jadvalida o`zgarish bo`lganda **employee_audits** nomli jadvalga employee_id,last_name va o`zgarish bo`lgan vaqtni yozuvchi **trigger function**ni yaratib olamiz.

log_last_name_changes() trigger funksiyamizni employees jadvaliga bog`laymiz .Triggerimizning nomini last\_name\_changes deb nomlaymiz. employees jadvalining last\_name ustunining qiymati yangilanishidan oldin, o`zgarishlarni qayd qilish uchun trigger funksiyasi avtomatik ravishda chaqirilishi uchun quyidagi bayonot orqali triggerni yaratamiz.

Quyidagi bayonot orqali **employees** jadvaliga bir nechta ma`lumot kiritib olamiz.

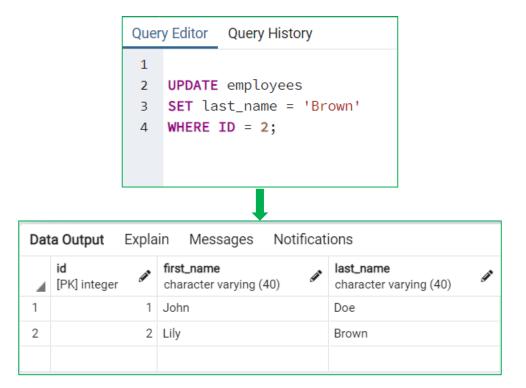
```
Query Editor Query History

1
2 INSERT INTO employees (first_name, last_name)
VALUES ('John', 'Doe');
4
5 INSERT INTO employees (first_name, last_name)
VALUES ('Lily', 'Bush');
```

Dat	Data Output Explain Messages Notifications					
4	id [PK] integer	first_name character varying (40)	last_name character varying (40)			
1	1	John	Doe			
2	2	Lily	Bush			

Yaratgan last_name_changes nomli triggerimizning ishlashini ko`rish uchun quyidagi bayonot orqali employees jadvalidagi id si 2, first\_name Lily, last\_name Bush bo`lgan employeening last_name ni Brown ga o`zgartiramiz.

employees jadvali o'zgarish bo'lishidan oldin

Data Output Explain Messages Notifications					
4	id [PK] integer	first_name character varying (40)	last_name character varying (40)		
1	1	John	Doe		
2	2	Lily	Bush		

employees jadvali o'zgarish bo'lgandan keyin

Dat	Data Output Explain Messages Notifications					
4	id [PK] integer	first_name character varying (40)	last_name character varying (40)			
1	1	John	Doe			
2	2	Lily	Brown			

employees jadvalida o`zgarish bo`lishidan oldin biz yaratgan **last_name_changes** nomli trigger avtomatik ravishda ishladi va **log_last_name_changes()** nomli **trigger function employee_audits** jadvaliga o`zgarishdan oldingi ma`lumotni yozib qo`ydi.

Data Output Explain Messages Notifications						
4	id integer	<u> </u>	employee_id integer	last_name character varying (40)	changed_on timestamp without time zone	
1		1	2	Bush	2022-01-09 05:15:40.901852	

Removing triggers

Triggerni o`chirish uchun quyidagi sintaksislardan foydalaniladi. Ushbu sintaksislardan foydalanib trigger o`chirilganda Data Basedan trigger jismoniy jihatdan o`chirib yuboriladi.

```
DROP TRIGGER [IF EXISTS] trigger_name
ON table_name [ CASCADE | RESTRICT ];
```

```
DROP TRIGGER trigger_name;
```


Altering triggers

ALTER TRIGGER bayonoti, triggerni qayta nomlash imkonini beradi. Quyida ALTER TRIGGER bayonotning sintaksisi ko'rsatilgan:

```
ALTER TRIGGER trigger_name
ON table_name
RENAME TO new_trigger_name;
```

Ushbu sintaksisda:

- •Birinchidan, ALTER TRIGGER kalit so`zdan keyin nomini o`zgartirmoqchi bo`lgan trigger nomi belgilangan.
- •Ikkinchidan, ON kalit so`zdan keyin trigger bilan bog`langan jadval nomi belgilangan.
- •Uchinchidan, **RENAME TO** kalit so`zdan keyin triggerning yangi nomi belgilangan.

Disabling triggers

Triggerni o`chirish uchun quyidagi ALTER TABLE DISABLE TRIGGER bayonotidan foydalaniladi:

```
ALTER TABLE table_name

DISABLE TRIGGER trigger_name | ALL
```

Ushbu sintaksisda

- •Birinchidan, ALTER TABLE kalit so`zlardan keyin trigger bog`langan jadval nomi belgilanadi .
- •Ikkinchidan, DISABLE TRIGGER kalit so`zlardan keyin o`chirmoqchi bo`lgan trigger nomi belgilanadi yoki jadval bilan bog`liq barcha triggerlarni o`chirish uchun ALL kalit so`zdan foydalaniladi .

Triggerni oʻchirib qoʻyilganda, trigger hali ham Data Baseda mavjud. Biroq, trigger bilan bogʻliq hodisa sodir boʻlganda, oʻchirilgan trigger ishlamaydi.

Enabling triggers

<u>Triggerni</u> yoki jadval bilan bog`langan barcha triggerlarni yoqish uchun quyidagi <u>ALTER TABLE ENABLE TRIGGER</u> bayonotdan foydalaniladi:

```
ALTER TABLE table_name

ENABLE TRIGGER trigger_name | ALL;
```

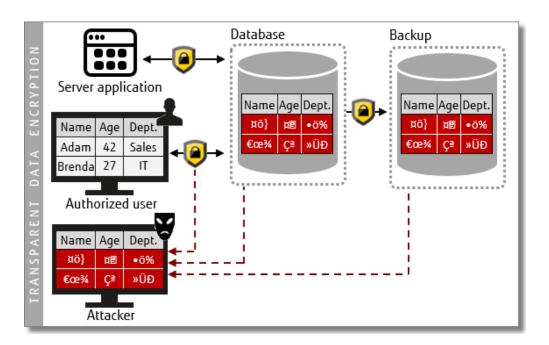
Ushbu sintaksisda:

- •Birinchidan, yoqmoqchi bo`lgan trigger jadvalining nomi belgilanadi.
- •Ikkinchidan, yoqmoqchi bo`lgan trigger nomi belgilanadi yoki jadval bilan bog`langan barcha triggerlarni yoqmoqchi bo`lsa, ALL kalit so`zidan foydalaniladi.

Trigger hodisasi sodir boʻlganda oʻchirilgan trigger ishlamaydi. Uni ishlatish uchun uni yoqish kerak.

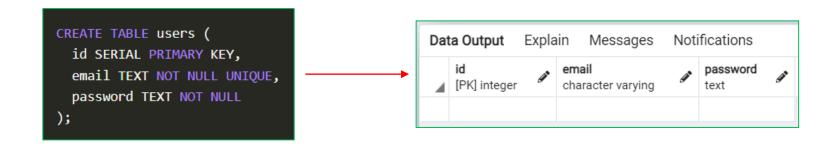

PostgreSQLda **pgcrypto** bizga foydalanuvchi hisob ma`lumotlarini xavfsiz saqlashga va tashqi hujumlardan himoya qilishga yordam beradi. Ya`ni bunda ma`lumotlar MO ga qandaydir algoritm asosida shifrlab saqlanadi.

Pgcryptoni yaxshiroq tushunish uchun **users** nomli jadvalga user ma`lumotlarini saqlashda pgcryptodan foydalanishni ko`rib chiqamiz. Buning uchun MO da users nomli jadval yaratamiz.

crypt funksiya ikkita argument qabul qiladi:

- 1.Shifrlash uchun parol
- 2.Shifrlashda ishlatiladigan algoritm turi

Quyida shifrlash uchun ishlatiladigan algoritm turlari keltirilgan:

Table F-17. Supported Algorithms for crypt()

Algorithm	Max Password Length	Adaptive?	Salt Bits	Output Length	Description
bf	72	yes	128	60	Blowfish-based, variant 2a
md5	unlimited	no	48	34	MD5-based crypt
xdes	8	yes	24	20	Extended DES
des	8	no	12	13	Original UNIX crypt

Users jadvaliga id,email va password ma`lumotlari mavjud bo`lgan ob`ektlarni saqlashda userning passwordini pgcrypto yordamida shifrlab saqlaymiz. Buning uchun avval pgcryptoni ishga tushirish kerak. Pgcryptoni ishga tushirish sintaksisi quyida keltirilgan:

Quer	y Editor	Query History	
1 2	create	extension	pgcrypto;

Shundan so`ng users jadvaliga quyidagi so`rov orqali yangi ma`lumot qo`shamiz:

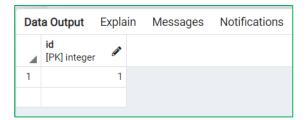

Foydalanuvchini autentifikatsiya qilish uchun biz crypt dan yana foydalanamiz.

```
Query Editor Query History

1
2 SELECT id
3 FROM users
4 WHERE email = 'johndoe@mail.com'
5 AND password = crypt('johnsrightpassword', password);
```


Query Editor		Query History
1		
2	SELECT	id
3	FROM	users
4	WHERE	email = 'johndoe@mail.com'
5	AND	<pre>password = crypt('johnswrongpassword', password);</pre>

Data Output		Explain	Messages	Notifications
4	id [PK] integer	ø		

Locks in PostgreSQL

Locks, Exclusive Locks yoki Write Locks foydalanuvchilar tomonidan qatorni yoki butun jadvalni oʻzgartirishni oldini oladi. UPDATE va DELETE orqali oʻzgartirilgan qatorlar tranzaksiya davomida avtomatik tarzda bloklanadi. Bu tranzaksiya amalga oshirilmaguncha yoki orqaga qaytarilmaguncha boshqa foydalanuvchilarning qatorni oʻzgartirishiga yoʻl qoʻymaydi.

Foydalanuvchilar boshqa foydalanuvchilarni kutishlari kerak bo`lgan yagona vaqt - ular bir xil qatorni o`zgartirishga harakat qilishlaridir. Agar ular turli qatorlarni o`zgartirsa, kutish shart emas. SELECT so`rovlarini hech qachon kutish shart emas.

Ma`lumotlar bazasi blokirovkalashni avtomatik ravishda amalga oshiradi. Biroq, ba`zi hollarda, qulflash qo`lda boshqarilishi kerak. Qo`lda qulflash LOCK buyrug`i yordamida amalga oshirilishi mumkin. Bu tranzaksiyaning bloklash turi va ko`lamini aniqlash imkonini beradi.

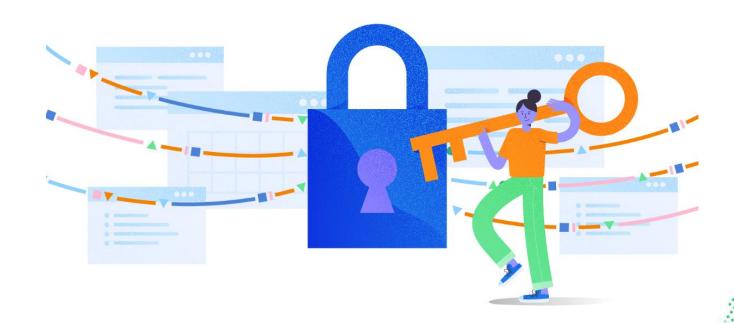
Locks in PostgreSQL

LOCK buyrug`ining asosiy sintaksisi quyidagicha -

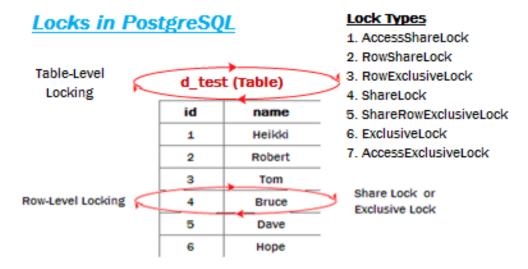
```
LOCK [ TABLE ] name IN lock_mode
```

- •name Qulflash uchun mavjud jadvalning nomi (ixtiyoriy ravishda sxemaga muvofiq). Agar ONLY jadval nomidan oldin ko`rsatilgan bo`lsa, faqat o`sha jadval bloklanadi. Agar ONLY ko`rsatilmagan bo`lsa, jadval va uning barcha avlod jadvallari (agar mavjud bo`lsa) qulflanadi.
- •lock_mode Qulflash rejimi bu qulf qaysi qulf bilan zid kelishini belgilaydi. Agar qulflash rejimi belgilanmagan bo`lsa, u holda eng cheklovchi rejim bo'lgan ACCESS EXCLUSIVE ishlatiladi. Yana bo`lishi mumkin bo`lgan qiymatlar quyidagilardir: ACCESS SHARE, ROW SHARE, ROW EXCLUSIVE, SHARE UPDATE EXCLUSIVE, SHARE, SHARE ROW EXCLUSIVE, EXCLUSIVE, ACCESS EXCLUSIVE.

Note on Table-Locks: Remember that all of these lock modes are table-level locks, even if the name contains the word "row"; the names of the lock modes are historical.

Locks in PostgreSQL

LOCK TABLE company IN ACCESS EXCLUSIVE MODE;

Yuqoridagi buyruq **company** jadvalining tranzaksiya tugaguniga qadar qulflanganligini va tranzaksiyani tugatish uchun orqaga qaytarish yoki tranzaksiyani amalga oshirish kerakligini bildiradi.

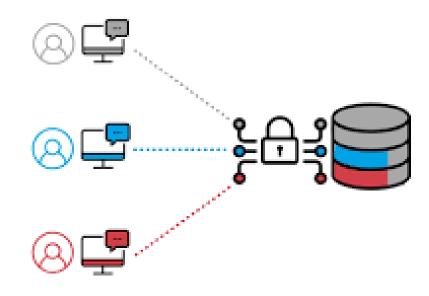
Privileges in PostgreSQL

Har doim ma`lumotlar bazasida ob`ekt yaratilganda, unga **owner** ya`ni egasi tayinlanadi. Egasi odatda yaratish bayonotini bajargan shaxsdir. Ko`pgina turdagi ob`ektlar uchun boshlang`ich holatda faqat egasi (yoki superfoydalanuvchi) ob`ektni o`zgartirishi yoki o`chirishi mumkin. Boshqa rollar yoki foydalanuvchilarga undan foydalanishga ruxsat berish uchun **privileges** ya`ni *imtiyozlar* yoki *ruxsatnomalar* berilishi kerak.

PostgreSQLda har xil turdagi imtiyozlar — SELECT, INSERT, UPDATE, DELETE, TRUNCATE, REFERENCES, TRIGGER, CREATE, CONNECT, TEMPORARY, EXECUTE va USAGE ka`bi imtiyozlar mavjud.

Privileges in PostgreSQL

Privileges in PostgreSQL

Grant Privileges (imtiyoz berish)

PostgreSQL da yangi yaratilgan foydalanuvchi **role** oʻziga biriktirilgan parol bilan PostgreSQL ma'lumotlar bazasi serveriga kirishi mumkin. Biroq, u **jadvallar, koʻrinishlar, funktsiyalar** va boshqalar kabi ma'lumotlar bazasi obʻektlariga hech narsa qila olmaydi.

Misol uchun, foydalanuvchi roli jadvaldan ma`lumotlarni tanlay olmaydi yoki muayyan funksiyani bajara olmaydi. Foydalanuvchi roliga ma`lumotlar bazasi ob`ektlariga o`zaro ta`sir o`tkazishga ruxsat berish uchun **GRANT** bayonoti yordamida foydalanuvchi roliga ma`lumotlar bazasi ob`ektlarida imtiyozlar berish kerak . Quyida rolga jadvalda bir yoki bir nechta imtiyozlar beradigan **GRANT** bayonotining oddiy shakli ko'rsatilgan :

```
GRANT privilege_list | ALL
ON table_name
TO role_name;
```

Ushbu sintaksisda:

- •Birinchidan, belgilash **privilege_list** bo`lishi mumkin <u>SELECT</u>, <u>INSERT</u>, <u>UPDATE</u>, <u>DELETE,TRUNCATE</u> va boshqalar. Rolga jadvaldagi barcha imtiyozlarni berish uchun **ALL** variantidan foydalaniladi .
- •Ikkinchidan, ON kalit so`zidan keyin jadval nomi belgilanadi.
- •Uchinchidan, imtiyozlar bermoqchi boʻlgan rolning nomi belgilanadi.

Revoke Privileges (imtiyozni bekor qilish)

PostgreSQLda foydalanuvchi roliga berilgan privilege (imtiyozlar) ni olib tashlash uchun REVOKE dan foydalaniladi. Quyida roldan bir yoki bir nechta jadvaldagi imtiyozlarni bekor qiluvchi **REVOKE** bayonoti sintaksisi ko'rsatilgan :

```
REVOKE privilege | ALL
ON TABLE table_name | ALL TABLES IN SCHEMA schema_name
FROM role_name;
```

Ushbu sintaksisda:

- •Birinchidan, bekor qilmoqchi bo`lgan bir yoki bir nechta imtiyozlar belgilanadi. Barcha imtiyozlarni bekor qilish uchun **ALL** variantidan foydalaniladi.
- •Ikkinchidan, **ON** kalit so`zdan keyin jadval nomini belgilanadi . Sxemadagi barcha jadvallardan belgilangan imtiyozlarni bekor qilish uchun **ALL TABLES** dan foydalaniladi.
- •Uchinchidan, imtiyozlarni bekor qilmoqchi bo`lgan rolning nomi belgilanadi.

E'TIBORINGIZ UCHUN RAXMAT!